

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

רע"א 5500-08-26

לפני: כבוד השופטת רות רוני

המבקשות: 1. פלונית
2. פלונית

נגד

המשיבים: 1. יצחק אורן
2. ליאורה אורן

בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי במרכז-לוד
מיום 31.5.2026 בת"א 25712-11-22, שניתנה על ידי כב'
השופטת יעל מושקוביץ

בשם המבקשות: עו"ד מיכאל וקנין; עו"ד נמרוד סביל; עו"ד חמדת
דרמר

החלטה

לפניי בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד (כב'
השופטת י' מושקוביץ) מיום 31.5.2026 בת"א 25712-11-22, בה נדחתה בקשת המבקשת
1 (להלן: המבקשת) למתן עדות באמצעות היוועדות חזותית.

הרקע

1. ברקע ההליך שלפניי תביעה אותה הגישו המשיבים נגד המבקשות, שעניינה
בהפרת התחייבות נטענת של המבקשות למכירת בית מגורים צמוד קרקע (להלן: הנכס).
המבקשת 2 היא חברת בנייה משפחתית שיזמה בנייה ושיווק של מספר יחידות מגורים
על מקרקעין בבעלותה של המבקשת, ובהן הנכס הנדון. המשיבים טוענים בתביעתם כי
הם התקשרו עם המבקשות בהסכם בעל-פה לפיו הנכס יימכר להם, וכי משיקולי מיסוי
לא נחתם הסכם כתוב. לבסוף, חזרו בהן המבקשות מההסכם בשל רצונן למכור את הנכס
במחיר גבוה יותר. בהתאם, המשיבים עתרו כי בית המשפט יורה על אכיפת ההסכם וכי
ייפסקו לזכותם פיצויים בגין הנזקים הכספיים שנגרמו להם.

ביום 31.3.2025 קבע בית משפט קמא מועדי דיונים לשמיעת ראיות בחודשים נובמבר-דצמבר 2025. בהמשך, ביום 3.9.2025, נדחו מועדים אלה מפאת אילוצי יומן בית המשפט לחודש מאי 2026.

2. לאחר שהוגשו תצהירי עדות ראשית מטעם המבקשות, ובכלל זה תצהירים של המבקשת ושל בנה, ביקשו המבקשות ביום 1.5.2026 כי בית המשפט יתיר למבקשת ולבנה להיחקר בחקירות נגדיות בדרך של היוועדות חזותית ממקום מושבם הנוכחי בארצות הברית. המבקשות טענו כי המבקשת עברה להתגורר בארצות הברית בחודש אפריל 2026. צוין בהקשר זה כי בתחילה תוכנן המעבר שלה כמעבר זמני, אולם נוכח המצב הביטחוני וחוסר הוודאות הכרוך בו – הפכה שהייתה של המבקשת בארצות הברית לשהייה ממושכת וכי היא מתכננת להעתיק לשם את מרכז חייה לצד שני בניה.

כן נטען כי מצבה הרפואי של המבקשת אינו מאפשר לה להגיע לישראל פעם נוספת לצורך מתן העדות. הטענות הרפואיות נסמכו על מכתב של מומחה למחלות לב מיום 27.4.2026, ממנו עולה כי המבקשת עברה בעבר טיפולים אונקולוגיים ולבביים; ואף שחזרה לתפקד באופן סדיר – הרי שלאור גילה ומצבה הרפואי, מוטב כי תימנע מטיסות ארוכות הכרוכות בסיכון לבריאותה. עוד נטען כי המצב הביטחוני המורכב והבלתי יציב בישראל גורם למבקשת לנזק נפשי; וכי המבקשת חוששת מחזרה לישראל, בפרט על רקע חוסר הוודאות באשר לקיום סדיר של טיסות. לצד זאת, הועלו טענות ביחס לבנה של המבקשת ולאפשרותו להעיד בישראל.

3. המשיבים התנגדו לבקשה ולאחר שבית המשפט קיים בה דיון, הוסכם כי המבקשות יעבירו מסמכים נוספים לתמיכה בה. בכל הנוגע למצבה הרפואי של המבקשת – הוגש מכתב נוסף של המומחה למחלות לב מיום 15.5.2026, המציין כי במצבה הרפואי של המבקשת, טיסה ארוכה כרוכה "בסיכון רפואי משמעותי לבריאותה, בעיקר לתופעות טרומבואמבוליות"; וכי המומחה מודע לכך שאישורו מוגש לבית המשפט במסגרת בקשת המבקשת להעיד בהיוועדות חזותית.

החלטת בית משפט קמא

4. בהחלטתו מיום 31.5.2026 קיבל בית המשפט את בקשת בנה של המבקשת להעיד באמצעות היוועדות חזותית; אולם בקשתה של המבקשת – נדחתה. בקשת רשות הערעור שלפניי עוסקת רק בהחלטה בעניין המבקשת.

בפתח הדברים ציין בית המשפט כי המחלוקת העובדתית בין הצדדים במסגרת התביעה אינה רחבה; וכי היא מצטמצמת אף יותר בשל התייעוד הכתוב הרב שליווה את המגעים שהם ניהלו. עיקר המחלוקת העובדתית נוגע לסיבה בשלה בחרו המבקשות שלא לחתום בסופו של דבר על הסכם עם המשיבים, ולמשמעות המשפטית שיש למגעים שהתנהלו בין הצדדים.

5. בהתייחס לבקשת המבקשת להעיד בהיוועדות חזותית, ציין בית המשפט כי הכלל הוא עדות פרונטלית; וכי בית המשפט רשאי, לפי שיקול דעתו, לאפשר חריגה מכלל זה. בית המשפט ציין כי המבקשת בחרה לעזוב את מדינת ישראל בחודש אפריל 2026, ביודעה כי מתנהל בעניינה הליך משפטי בו היא הייתה צפויה להעיד זמן קצר לאחר מכן (בחודש מאי 2026). נקבע כי לו הייתה המבקשת סבורה שתתקשה לשוב ארצה למתן עדות, היה עליה לפעול בשקידה ראויה עוד קודם לנסיעתה – לבקש את הקדמת עדותה או להגיש את הבקשה למתן עדות בהיוועדות חזותית כבר אז. זאת על מנת שלא להעמיד את המשיבים ואת בית המשפט בפני עובדה מוגמרת. מאחר שהמבקשת לא פעלה באופן זה, היא לקחה על עצמה את הסיכון שבקשתה תידחה – על כל הכרוך בכך.

לגופם של דברים ציין בית משפט קמא כי המכתבים שצורפו לבקשת המבקשת להעיד בהיוועדות חזותית, נערכו בעת שהותה בארצות הברית. מדובר אם כן במכתבים שנכתבו לאחר שהמבקשת טסה מישראל לארצות הברית, מבלי שצוין בהם כי חלה החמרה כלשהי במצבה לאחר אותה טיסה. במכתבים אלה לא הובהר מדוע לא הייתה מניעה כי המבקשת תטוס מישראל לארצות הברית בחודש אפריל 2026, ולסיבה בשלה נוצרה מניעה רפואית כזו בסמוך לאחר שהגיעה לשם.

משכך, הגיע בית משפט קמא למסקנה כי המבקשות לא הוכיחו ברמה הנדרשת את התנאי המרכזי הקבוע בתקנה 72(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: התקנות החדשות או התקנות) לפיו הגעתה של המבקשת לישראל "תקשה עליה מאוד".

6. בית משפט קמא אף דחה את טענת המבקשת בעניין המצב הביטחוני המורכב בישראל והשפעתו האפשרית על יציבות התנועה האווירית. הובהר כי מדובר בטענה המשותפת לכלל תושבי המדינה והבאים בשעריה, ואין בו כדי להוות פטור גורף

מהתייצבות למתן עדות בישראל. זאת בעיקר על רקע החלטת המבקשת לטוס לארצות הברית בידיעה כי יהיה עליה לשוב לישראל למתן עדות זמן קצר לאחר מכן.

על החלטה זו הוגשה בקשת רשות הערעור שלפניי.

בקשת רשות הערעור

7. המבקשות טוענות כי יש לבטל את החלטת בית משפט קמא ולאפשר למבקשת להעיד בהיוועדות חזותית. זאת משום שלעדות המבקשת אין תרומה ראייתית משמעותית להליך מאחר שהיא לא הייתה מעורבת במגעים בין הצדדים לרכישת הנכס; מאחר שהונחה לפני בית משפט קמא תשתית רפואית המצדיקה היעדרות לבקשה; ולאור העובדה כי המבקשות פעלו בשקידה ראויה בנסיבות העניין.

נטען כי מעורבותה של המבקשת באירועים נושא התביעה היא מצומצמת מאוד, וכי היא כלל לא הייתה צד לתכתובות ולשיחות שהוגשו כראיה בהליך. לכן, ולאור קביעתו של בית המשפט כי המחלוקת העובדתית בין הצדדים היא ממילא מצומצמת, לא ייגרם למשיבים כל נזק אם המבקשת תעיד בהיוועדות חזותית. נטען כי המבקשת היא אמנם בעלת דין בהליך, אולם זאת רק משום שהיא בעלת המקרקעין; ועדותה נדרשת בעיקר לצורך מעמד הבעלות ומתן הרקע הכללי על אודות ההליך.

המבקשות חוזרות וטוענות כי טיסה של המבקשת לישראל תקשה עליה מאוד בשל מצבה הרפואי. זאת מאחר שמדובר באישה מבוגרת עם עבר רפואי משמעותי; כאשר כפי שעולה מהמכתבים הרפואיים שהוצגו, טיסה ממושכת כרוכה בסיכון רפואי משמעותי עבורה. עוד נטען כי לא היה מקום לדרוש מהמבקשת להוכיח החמרה במצבה, וכי מדובר ברף בלתי סביר.

באשר לנסיבות עזיבתה של המבקשת את ישראל בחודש אפריל 2026, הודגש כי המבקשת לא בחרה לטוס במועד זה, אלא תכננה לחזור לארצות הברית כבר בחודש ינואר 2026 – שם, כך נטען, "מתהווה מקום מגוריה". חרף זאת, מועד הטיסה נדחה בשל מצבה הרפואי, ולאחר מכן – בשל הנסיבות הביטחוניות. נטען כי העובדה שהמבקשת טסה בסופו של דבר לארצות הברית, אינה מעידה על כך שהטיסה לא הייתה כרוכה בקושי ממשי עבורה.

8. המבקשות מוסיפות כי לא היה מקום לזקוף לחובתן את מועד הגשת הבקשה למתן עדות בהיוועדות חזותית. זאת כאשר מועד שמיעת הראיות המקורי נקבע מלכתחילה לסוף שנת 2025 אולם הוא נדחה מטעמי בית משפט; והתקופה בה שהתה המבקשת בישראל קדמה למועדים החדשים שנקבעו. על רקע סדר הבאת הראיות המחייב את המשיבים (התובעים) להביא את ראיותיהם ראשונים, לא ניתן היה ממילא להקדים את עדותה של המבקשת עובר למועד טיסתה. המבקשות חזרו וציינו את המצב הביטחוני וחוסר הוודאות הכרוך בו, שיש לתת לו משקל בבחינת בקשות להעיד בהיוועדות חזותית.

דיון והכרעה

9. לאחר שעיינתי בבקשת רשות הערעור ובנספחיה, הגעתי לכלל מסקנה כי דינה להידחות ללא צורך בתשובה.

הלכה היא כי החלטות בעניין שמיעת עדות באמצעות היוועדות חזותית הן החלטות דיוניות מובהקות, המצויות בליבת שיקול דעתה של הערכאה הדיונית. כנגזרת מכך, התערבותה של ערכאת ערעור בהחלטות מסוג זה היא מצומצמת ותיעשה במקרים חריגים בלבד (רע"א 39258-02-26 THE SCHIK DYNASTY LLC נ' ישמח צדיק – קהילת ברסלב בגליל (ע"ר), פסקה 9 (18.2.2026); רע"א 75139-12-25 פלונית נ' NOTRE DAME OF JERUSALEM CENTER, פסקה 4 (15.1.2026); רע"א 4945/21 פלוני נ' פקיד שומה בעכו, פסקה 13 (18.7.2021) (להלן: עניין פלוני)). אינני סבורה כי המקרה דנן הוא מקרה חריג המצדיק את התערבותה של ערכאת הערעור.

10. תקנה 72 לתקנות מקנה לבית המשפט סמכות להתיר שמיעת עדות בדרך של היוועדות חזותית, בהתקיים שלושה תנאים מצטברים: הגעתו של העד תקשה עליו מאוד והוא נתן את הסכמתו להעיד בדרך זו; עדותו חיונית לשאלות השנויות במחלוקת; ואין מניעה מבחינת מדינת החוץ לשמיעת עדות בדרך זו בתחומה (ראו תקנה 72(א) לתקנות). נוסף על כך, על המבקש להגיש את בקשתו בתום לב וללא שיהוי (תקנה 3(ב) לתקנות; יששכר רוזן-צבי הרפורמה בתקנות סדר הדין האזרחי: מורה נבוכים 453 (מהדורה שלישית – דיגיטלית, יולי 2025); אורי גורן סוגיות בסדר הדין האזרחי כרך א 503 (מהדורה 13, 2020)).

בית המשפט המחוזי דן בהרחבה בטענת המבקשת לפיה הגעתה לישראל תכבד עליה מאוד, והגיע כאמור למסקנה כי טענה זו לא הוכחה ברמה הראייתית הנדרשת. זאת בעיקר משום שהמסמכים הרפואיים שהוגשו מטעם המבקשת, לא התייחסו לעובדה שהיא טסה מישראל לארצות הברית שבועות בודדים בלבד לפני מועד חתימת המכתב הרפואי הראשון. בהיעדר הסבר לכך (ומענה לשאלה האם חל שינוי במצבה לאחר הטיסה מישראל), קבע בית המשפט כי המבקשת לא עמדה בנטל המוטל עליה להצדיק חריגה מ"דרך המלך" של שמיעת עדות באופן פרונטלי. זאת הן ברמת הפירוט הנדרש, הן ברמת המשקל הראייתי. על רקע מתחם שיקול הדעת הרחב הנתון לערכאות הדיוניות בהקשר זה ונימוקי המפורטים והענייניים של בית המשפט במסקנתו האמורה, אינני רואה מקום להתערב בקביעה זו.

11. גם קביעתו של בית המשפט כי הבקשה הוגשה בשיהוי ושלא בתום לב היא מסקנה שאינני רואה לנכון להתערב בה. אכן, וכפי שקבע בית משפט קמא, המבקשת טסה לארצות הברית סמוך לפני המועד בו היא הייתה אמורה להעיד. בנסיבות אלה, אם היא ידעה כי לא תשהה בישראל במועד החדש שנקבע (כאשר לגרסתה הקשיים הרפואיים שהקשו על טיסות ממושכות היו קיימים כבר אז), היה עליה לפנות לבית המשפט ולהגיש בקשה מתאימה. הגשת בקשה כזו בטרם עזבה המבקשת את ישראל, הייתה מאפשרת לבית המשפט להביא בחשבון סוגים שונים של פתרונות ובכלל זה מתן עדות מוקדמת.

משהמבקשת בחרה לעזוב את ישראל מבלי ליידע את הצד שכנגד ואת בית המשפט כי אינה מתכוונת לחזור לצורך מתן העדות, היא העמידה אותם בפני עובדה מוגמרת. לכן, אין מקום להתערב גם במסקנתו של בית משפט קמא ביחס לתום לבה של המבקשת. גם מטעם זה דין בקשת רשות הערעור להידחות.

12. זאת ועוד. כפי שצוין לעיל, אחד התנאים שנקבעו בתקנה 72(א) לקבלת בקשה להעיד בהיוועדות חזותית, הוא שמדובר בעדות "חיונית" לשאלות השנויות במחלוקת.

על פני הדברים, מדובר בסטנדרט מחמיר יותר מזה שהיה קיים עובר להתקנת התקנות החדשות. בטרם הותקנו תקנות אלה, הוכרה סמכותו של בית המשפט להורות על מתן עדות באמצעות וידיאו מחוץ לישראל מכוח דברי חקיקה שונים, שהעיקרי בהם הוא סעיף 13 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971 (רע"א 3005/02 SmithKline Beecham P.L.C. נ' אוניפארם בע"מ, פ"ד נו(6) 865, 868 (2002); ע"א 7516/02 פישר נ' יוכמן, פ"ד ס(1) 69, 80 (2005)). לביקורת על שימוש במקור חוקי זה

ראו רע"א 3810/06 י. דורי את צ'קובסקי בניה והשקעות בע"מ נ' גולדשטיין, פ"ד סב(3) 175, 190 (2007) (להלן: עניין י. דורי)).

הפסיקה קבעה שלושה תנאים מצטברים להפעלת סמכות זו: שהבקשה לגביית עדותו של העד מחוץ למדינה נעשתה בתום לב; שעדותו היא רלוונטית לשאלות השנויות במחלוקת; ושישנה סיבה טובה המונעת את כוואו של העד לחקירה בישראל (עניין י. דורי, בעמ' 187; רע"א 1920/12 לוינגר נ' עו"ד ניצה פוזנר, כונסת הנכסים, פסקה 7 (3.5.2012); אורי גורן סוגיות בסדר הדין האזרחי 558 (מהדורה 12, 2015)). הדרישה בעבר, טרם התקנת התקנות החדשות, הייתה אפוא שעדותו של העד תהיה רלוונטית.

13. ואולם, בתקנות החדשות בחר מחוקק המשנה בדרישה מחמירה יותר – כי העדות תהיה עדות חיונית. יתכן כי אלמלא דרישת החיוניות, הנטייה הייתה להיעתר לבקשה דווקא כאשר מדובר בעדות שולית שאינה חיונית – לאור ההנחה שבמצב כזה מידת הפגיעה בצד שכנגד היא שולית ביחס לפגיעה שעשויה להיגרם לו כאשר מדובר בעדות שבליבת המחלוקת בין הצדדים (לאור הקושי של בית המשפט להעריך את מהימנות העד כאשר מדובר בעד המעיד באמצעות היוועדות חזותית, להרחבה בעניין זה ראו רע"א GANDY DIGITAL N.V 63223-04-25 נ' מוב דיזיין בע"מ, פסקה 17 (28.7.2026)).

חרף זאת, מחוקק המשנה בחר כאמור לקבוע כי תנאי לעדות בהיוועדות חזותית הוא כי העדות תהיה חיונית. נראה כי הנימוק המרכזי לכך הוא כדי לוודא שהכלל לפיו עדות בבית המשפט תינתן באופן פרונטלי – יישמר. נראה שמתקין התקנות שאף לכך שאם מדובר בעדות שאינה חיונית – יידרש בעל הדין המבקש להעיד את העד לבחור בין ויתור על העדות (שממילא אינה חיונית להכרעה) לבין ההכבדה הכרוכה בהגעה לישראל לצורך מתן העדות באופן פרונטלי. לפיכך, נקבע כי על העדות להיות חיונית לשאלות שבמחלוקת.

14. במקרה דנן, גם המבקשות טוענות כי עדותה של המבקשת היא שולית ואינה חיונית לצורך בירור המחלוקות העובדתיות בהליך (ראו פרק ד' לבקשת רשות הערעור). זאת כאשר לפי קביעתו של בית משפט קמא, המחלוקת העובדתית בין הצדדים היא ממילא מצומצמת. במצב כזה, ולאור תנאיה הברורים של תקנה 72(א) לתקנות, לא ניתן היה להיעתר לבקשה למתן עדות באמצעות היוועדות חזותית גם מטעם זה. המבקשות יצטרכו אפוא לבחור בין ההכבדה הכרוכה בהגעתה של המבקשת לישראל לבין ויתור על עדותה בהינתן המשקל הלא משמעותי שעשוי להיות לה.

15. סוף דבר: לאור כלל האמור לעיל, בקשת רשות הערעור נדחית. משלא התבקשה תשובת המשיבים – לא ייעשה צו להוצאות.

ניתנה היום, ד' אלול תשפ"ו (17 אוגוסט 2026).

רות רונן
שופטת